

Sumari

Pròleg.....	5
Introducció	9
1948-1978. L'etapa fundacional de l'Escola de Magisteri Sagrat Cor (Blanquerna). Una aposta amb vocació universitària per la qualitat en la formació de mestres.....	15
1978-1986. Consolidació de Blanquerna com a Escola Universitària de Formació del Professorat d'EGB. El mètode Blanquerna.....	37
1986-1991. Començant a entreveure i a preparar oportunitats de futur. La universitat catòlica o d'inspiració cristiana.....	57
1991-1996. Etapa de creació de nous centres i estudis, passos decidits per construir un projecte d'educació superior. El treball de seminari	85
1996-2004. D'estructura familiar a organització complexa i funcional. Etapa d'estabilització i de consolidació de Blanquerna com a conjunt de centres universitaris. Un model de prestació de serveis universitaris de qualitat.....	141
2004-2011. El procés d'adaptació a l'espai europeu d'educació superior, conegut com a "procés de Bolonya". La construcció de coneixement en petit grup en situacions autèntiques d'aprenentatge com a base per a les competències professionals.....	193

2011-2018. Superar adversitats de l'entorn i relançament del projecte d'educació superior. L'educació integral.....	229
Epíleg.....	291
Bibliografia.....	297

Pagès editors

Pròleg

El professor Josep Gallifa ens ofereix un llibre que, d'una banda, és una notable memòria històrica, i que, de l'altra banda, és una genuïna aportació a la pedagogia universitària de la “nostra” institució com és Blanquerna, iniciada ara fa setanta anys, el 1948. No és fàcil fer memòria que sigui “viva”, ni fer “reflexió” que sigui interpel·ladora i això és el que ha aconseguit, i amb escreix, el professor Gallifa amb aquest llibre i per això cal felicitar-lo confiant que nosaltres podrem gaudir-ne com a lectors!

L'empresa no era fàcil, ja que poder abastar setanta anys d'una institució viva avui significa donar notícia i noms, però alhora emmarcar-ho convenientment per poder “gaudir” d'aquest relat i alhora “assaborir” els punts de reflexió interpel·ladors inclosos en aquest relat històric. Honestament, he de dir que aquests dos objectius s'acompleixen i això fa que, malgrat una certa amplària del projecte i de les dades, la seva lectura aconsegueix fer-se càrrec amb interès dels diversos moments i personatges que la configuren. La vàlua de tota aquesta informació rau en el seu redactor, el professor Josep Gallifa, que ha tingut un paper ben rellevant en aquesta nostra Blanquerna ja que a més d'ésser el darrer cap d'estudis de Magisteri, fou el degà fundador de la Facultat de Psicologia i Ciències de l'Educació Blanquerna, de la URL, alhora que el seu primer catedràtic de Psicologia i Educació, i durant anys fou el secretari general fundacional de la neixent Universitat Ramon Llull i posteriorment reprengué el deganat de la mateixa facultat. Ara comparteix la docència amb la responsabilitat de cap del Departament de Psicologia i Educació, així com amb escrits, conferències i viatges universitaris.

Cal dir, doncs, que resta clara en tot el relat l'originalitat que representa Blanquerna com a institució i fundació diocesana de Barcelona, cofundadora de la Universitat Ramon Llull, una universitat ben original per la seva estructura federal i que ja ha celebrat els seus primers vint-i-cinc anys. Indubtablement, Blanquerna ha testimoniats, i vol continuar testimoniats, la seva inconfusible marca de Ramon Llull amb la seva inspiració cristiana, que sempre cal anar fent viva i cal anar actualitzant. Alhora, el Dr. Gallifa va desgranant punts pedagògics assenyalats, com l'educació personalitzada que ha inspirat el clàssic seminari del mètode Blanquerna, combinat amb la construcció col·laborativa que es realitza en petit grup, orientada vers una educació integral que té present la pluralitat de dimensions del desenvolupament humà, tal com és evident en el procés que ha tingut notabilíssims moments àlgids, tot i que també n'hi hagi hagut de menys aconseguits.

Estic convençut que aquest llibre es pot convertir en un llibre de capçalera de la gent de Blanquerna —passada, present i futura— i d'altra gent interessada en el món de l'educació, pel seu caràcter quasi enciclopèdic per raó de la seva minuciosa informació històrica. Alhora pot esdevenir un punt d'interpel·lació sobre diversos referents pedagògics que es van desgranant progressivament en el llibre, com són: la idea de la universitat catòlica del cardenal anglès Newman; l'educació personalitzada de Pierre Faure que influencià Blanquerna a partir del 1970; el constructivisme i l'aprenentatge significatiu a partir del 1991; la qualitat dels serveis (Parasuraman) implementada a partir del 1996; la construcció col·laborativa del coneixement en petit grup (Marleen Scardamalia i Carl Bereiter) a partir del 2007; l'educació integral com a element pedagògic central dins la pluralitat de dimensions del desenvolupament humà (H. Gardner) des del 2016... Aquesta perspectiva d'educació integral que planteja el Dr. Gallifa ell mateix l'acaba d'ampliar en un llibre seu monogràfic i propositiu, precisament titulat: *Educació integral: transformar l'educació, formar la persona, millorar el món* (Editorial UOC, 2018).

Llegint aquest llibre ens podem adonar que amb constància i serenor i amb convicció i una il·lusió sempre renovades, Blanquerna, en aquests setanta anys de la seva vida, ha volgut accomplir aquella preciosa dita que es recorda de la vida de Jesús: “Fa més felicitat donar que rebre” (Ac 20,35). Que bé! Segur que aquest llibre tan amable del Dr. Josep Gallifa ens ajudarà a recordar-ho!

DR. SALVADOR PIÉ
President de Blanquerna

Introducció

Blanquerna és una fundació universitària de la diòcesi de Barcelona que compta amb tres facultats integrades a la Universitat Ramon Llull, universitat de la qual Blanquerna va ser institució fundadora. Des dels seus orígens com a Escola de Formació de Mestres, i des de molt aviat, es va caracteritzar per la singularitat de la seva pedagogia universitària.

Vaig iniciar aquest treball amb el propòsit de conèixer i estudiar l'evolució de la pedagogia universitària de Blanquerna per un encàrrec del director general Dr. Andreu Ibarz. Començant a treballar-hi va sorgir ben aviat la necessitat de saber d'on ve cada aspecte del denominat "mètode Blanquerna", quins referents hi ha, i com, quan i perquè es van incorporar. Cada aportació pedagògica està relacionada amb uns temps concrets i amb unes circumstàncies vinculades al moment social, polític, educatiu, eclesial i cultural que es vivia, i de les necessitats de la societat i de l'educació. Però també s'explica pel treball creatiu de persones concretes i pel projecte universitari compartit per equips diversos i que ha implicat moltes persones al llarg del temps. I així va ser com va sorgir ben aviat la necessitat de situar les diferents aportacions a la pedagogia universitària en un context històric d'evolució del projecte d'educació superior.

Diverses persones m'havien parlat abans de la necessitat d'escriure sobre l'evolució de Blanquerna: Lluís Font, antic director general, molt partidari de deixar-ne constància escrita, m'havia aconsellat que havia d'explicar el que havia viscut en els anys de desplegament de

Blanquerna. La rectora Esther Giménez-Salinas s'havia referit a mi —una mica exageradament— com la “memòria històrica” de la Universitat Ramon Llull. Altra gent que em coneix, alguns professors de Blanquerna, m'havien dit: “has d'escriure la història de Blanquerna.”

Un cop plantejat el repte i presa la decisió de respondre-hi, el punt de partida documental va ser el llibre de Mariàngels Riera sobre la història de Blanquerna des de 1948 fins a 1978. En certa manera es va tractar, en primer lloc, de completar uns apunts que l'autora va realitzar al final del llibre esmentat fins a la data de la seva publicació, que va ser el 1998, i perllongar-los fins a la data de publicació d'aquest estudi, el 2018. Això coincidia amb els setanta anys de la fundació de la institució, per tant contribuiria a donar una perspectiva de setanta anys, un període llarg i complet. Continuar, en certa manera, l'obra de Mariàngels Riera era un repte molt gran. Es va pensar ja d'entrada que no podria ser un treball idèntic. Primer, perquè l'objectiu no era exclusivament històric sinó que també es volia recollir i donar compte dels referents pedagògics; segon, perquè la recerca de la Dra. Riera era minuciosa i concreta sobre professorat, matèries específiques dels plans d'estudi, sobre l'estil familiar d'institució, etc., detalls tots ells molt reveladors. Tanmateix, confrontats amb una història de creixement i amb etapes de gran innovació, va ser impossible explicar el desenvolupament amb tant de detall. Es va tractar de prestar més atenció als aspectes d'evolució estructural, però també procurant donar una visió exhaustiva i completa.

Moltes vegades a Blanquerna ha passat el que és una “regla d'or” de la història (Harari, 2014, p. 337): “Allò que amb la perspectiva del temps sembla inevitable, a l'època en què va passar no era obvi ni de bon tros.” És a dir, que circumstàncies concretes, decisions preses en determinats moments van tenir conseqüències en el futur que, vistes en perspectiva, semblen òbvies tot i que aleshores no ho van ser. S'han tractat de recollir aquests moments i entendre les seves motivacions en l'època que van passar. S'han succeït d'aquesta manera visions de noves oportunitats, circumstàncies de l'entorn positives o que crea-

ven dificultats diverses, decisions providencials, etc. Així és la vida, el temps posa cada cosa al seu lloc definint una direcció històrica, una força de l'evolució dels esdeveniments que s'imposa com gairebé un fet i aquesta direcció i desenvolupament són els que s'han procurat narrar.

Una singularitat és que Blanquerna va desenvolupar-se, a partir d'un moment donat, des de la vitalitat de diversos centres. Es va escollir la perspectiva de detallar el procés de desenvolupament també des de cada centre, ja que les aportacions universitàries i pedagògiques es van realitzar sobretot en aquest nivell. No s'ha obviat la dinàmica institucional general ni s'ha volgut donar la impressió d'un desenvolupament diversificat, independent i fragmentat, sinó cenyir-se a una realitat complexa, dinàmica i diversa i al mateix temps molt institucionalitzada.

Les fonts utilitzades han estat els documents institucionals, les publicacions, les fonts legals (s'han inclòs totes les referències legals de tots els moments), les recerques pedagògiques dutes a terme (s'ha realitzat un recull exhaustiu de les recerques), les tesis doctorals, els materials interns elaborats pels centres i també s'han fet entrevistes a persones clau que han estat testimoni de les diverses èpoques de la institució. Malgrat que, com a recerca històrica, està tot adequadament documentat, s'ha intentat trobar un estil narratiu planer i construir un relat continuat. També s'ha procurat descarregar el text dels títols o càrrecs de les persones, que canvien amb el temps, per fer més àgil la lectura.

No creiem, tanmateix, que el que es presenta aquí se'n pugui dir, sense cap més matís, "la història" de Blanquerna. Al costat de les dades objectives i les reflexions històriques contrastades per la documentació, s'ha recollit també el testimoni d'algunes persones i es recorre, de vegades, al record personal. Hi ha, doncs, una part inevitable de testimoni. Es va escollir la inclusió de les veus testimonials quan podien contribuir a il·lustrar la dinàmica objectiva de l'evolució dels temps. També és una obra que complementa la història amb un conjunt de reflexions pedagògiques per tal de donar forma a un relat el més complet possible sobre l'evolució del projecte institucional, universitari i pedagògic de Blanquerna. Conscients de l'amplitud temporal estudiada, hem pre-

sentat els fets i perspectives que aquí es narren amb l'esperit que es puguin complementar en el futur també amb d'altres visions.

Blanquerna és un projecte col·lectiu i continuat en el temps. Per tenir-ne una visió de conjunt ha calgut estudiar diversos períodes, que són molt diferents entre si. Per començar, les persones implicades no són les mateixes al llarg del temps, però també són molt diferenciats els moments social, educatiu, eclesiàstic o universitari específics de cada etapa. Cada capítol correspon a una època. Respon a un moment irrepetible, a un projecte col·lectiu específic, al qual se sumaran de manera successiva noves etapes, desenvolupaments i realitzacions. S'ha estructurat el treball de manera que pugui ser també un recurs de consulta fiable per poder donar compte, el més exactament possible, de cadascun dels períodes de la institució.

S'han anat configurant en aquest estudi períodes molt clarament definits, amb particularitats en la legislació universitària i educativa, amb reptes propis del moment. Es pot observar i entendre perquè Blanquerna va fer en aquella etapa aquelles apostes, quines dificultats hi va haver, quines persones es van implicar en els equips i quines aportacions pedagògiques es van dur a terme. S'han inclòs algunes anècdotes personals, subjectives, que poden ser il·lustratives de situacions i sobretot de persones concretes. També s'han incorporat frases del *Blanquerna*, de Ramon Llull o sobre Ramon Llull, una per cada període, que tracten de resumir l'esperit lul·lià d'aquell moment.

A més a més dels trenta primers anys que es presenten resumits, les etapes són molt diferents, no són regulars en la durada. Inicialment s'havia pensat dividir les etapes en períodes de deu anys però, amb una observació atenta de totes les variables, s'han configurat amb una durada variable depenent del desenvolupament intern i extern. A l'hora de determinar els períodes s'han tingut presents totes les variables per decidir en quin any posar el límit més adequat per no crear etapes artificials, sinó períodes naturals en l'evolució. Cada etapa, doncs, es pot llegir separatament, perquè és també una època, un clima, unes persones, un ambient, un moment concret, unes visions

pedagògiques, uns reptes i il·lusions, i tot això és el que s'ha intentat recollir. Així les etapes o capítols són:

1948-1978. Etapa fundacional que es presenta en un únic capítol. Ja estudiada amb detall per Mariàngels Riera.

1978-1986. Etapa com a Escola Universitària de Formació del Professorat d'EGB Blanquerna, adscrita a la UB.

1986-1991. Primers projectes de nous estudis. Nou edifici del carrer Císter. Projecte de la Universitat Ramon Llull.

1991-1996. Creació de la Universitat Ramon Llull i dels centres de Blanquerna.

1996-2004. Etapa d'organització i consolidació de Blanquerna com a conjunt de centres universitaris. Alguns nous projectes.

2004-2011. Reestructuració i adaptació a l'EEES o procés de Bolonya. Inici de la crisi econòmica.

2011-2018. Resistint la crisi econòmica i la resposta que s'hi ha fet. Pla estratègic. Nous projectes.

En concret, doncs, per cada període s'ha documentat el moment històric, la descripció general de Blanquerna, l'evolució dels estudis d'educació, i quan es va produir la diversificació en diversos centres, el desenvolupament de la Facultat de Psicologia, Ciències de l'Educació i de l'Esport, de la Facultat de Ciències de la Salut i de la Facultat de Comunicació i Relacions Internacionals i, naturalment, el desenvolupament de la Fundació Blanquerna. També s'ha fet referència breu al desenvolupament de la Universitat Ramon Llull. S'ha tractat la pedagogia universitària, el mètode Blanquerna en cada moment, els estudis i recerques que s'han realitzat, els seus referents i la inspiració cristiana o l'estil d'universitat que s'ha anat configurant.

Gràcies a tots i a totes els que han fet possible la Blanquerna de tots els temps i la d'avui, el 2018, després de setanta anys de la seva fundació! Per molts anys!

Josep GALLIFA

Barcelona, 16 de juliol del 2018

© dels textos: Josep Gallifa Roca, 2018
© del pròleg: Salvador Pié, 2019
© d'aquesta edició: Pagès Editors, S L, 2019
Sant Salvador, 8 — 25005 Lleida
www.pageseditors.cat
editorial@pageseditors.cat
Primera edició: abril 2019
ISBN: 978-84-1303-083-8
DL: L 226-2019
Imprès a Arts Gràfiques Bobalà, S L
www.bobala.cat

◀ imprès a lleida ▶

Qualsevol forma de reproducció, distribució, comunicació pública o transformació d'aquesta obra només es pot fer amb l'autorització dels seus titulars, llevat de l'excepció prevista per la llei. Adreceu-vos a CEDRO (Centro Español de Derechos Reprográficos, <www.cedro.org>) si necessiteu fotocopiar, escanejar o fer còpies digitals de fragments d'aquesta obra.